

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
1.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2022/287
Toplantı Tarihi/Sayısı : 8.9.2022/20
Karar Numarası : 2022/607
Başvuran : E.A
Başvuran Vekili : --
Adres : --
Muhatap Kurum/Kişi : Afyonkarahisar 1 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
Müdürlüğü
Muhatap Adres : --

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, LGBTİ birey olan başvuranın keyfi olarak tek kişilik koğuşta tutulduğu ve bu durumun eşitlik ilkesine aykırılık teşkil ettiği ayrıca LGBTİ bireylere engelli raporu verilirken kendisinin bu haktan yararlanamadığı iddialarına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Kurumumuzca 09.03.2022 tarih ve ... sayı ve 26.04.2022 tarih ve ... sayı ile kayda alınan dilekçelerinde, başvuran;

a) Kendisinin LGBTİ birey olduğunu ve kaldığı ceza infaz kurumunda tek kişilik koğuşta keyfi olarak tutulduğunu, tekli koğuşta tutulmasının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine göre ayrımcılık yasağı kapsamında olduğunu, daha önce tutulduğu Manisa T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda aynı sorunlarla karşılaştığını ve nakil talebinde bulunduğunu, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün LGBTİ bireyler için yeni bir koğuş açıldığı için nakil talebini reddettiğini ve söz konusu kurumda LGBTİ bireyler için özel koğuş açıldığını ancak şuan bulunduğu Afyon T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda LGBTİ bireyler için özel koğuş açılmadığı için tekli koğuşta kaldığını ve bu durumun insan haklarına aykırı olduğunu dolayısıyla LGBTİ bireylerin kalabileceği bir koğuşun açılmasını talep etmektedir.

b) Başvuran ayrıca ... Çocuk Esirgeme Kurumunda devlet koruması altında yetiştiğini, devletin LGBTİ bireylere yardımda bulunduğunu ve bunun için Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfının kendisinden ısrarla engelli raporu talep ettiğini ancak Afyon Devlet Hastanesinin kendisine keyfi olarak engelli raporu vermediğini, daha önce cinsel yönelimi nedeniyle İzmir Asker Hastanesinden 'askere elverişli değildir' şeklinde rapor aldığını, yine İzmir 9 Eylül Devlet Hastanesinden cinsel yönelim kimliğinin kadın olduğuna dair rapor aldığını, cinsel yönelimine ilişkin durumunun engelli raporu alınmasında yeterli olduğunu, ancak kendisine keyfi olarak engelli raporu verilmediğini ve dolayısıyla mağdur edildiğini iddia etmektedir.

3. Afyon T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü 04.04.2022 tarihli görüşünde ise özetle;

a) Kurumda 102 adet tek kişilik koğuş, 8 adet 6 kişilik koğuş, 10 adet 20 kişilik koğuş, 9 adet 18 kişilik koğuş, 43 adet 16 kişilik koğuş, 2 adet 12 kişilik geçici koğuş ve 2 adet yumuşak oda olduğunu, başvuran haricinde LGBTİ birey olduğuna dair raporu bulunan başka bir hükümlü veya tutuklunun bulunmadığını, bunun yanı sıra kurum mevcudunun kalabalık olması ve boş çoklu koğuş bulunmaması nedeniyle koğuş açılmadığını,

çoklu odanın tek bir kişi için tahsis edilmesi durumunda bu odadan diğer koğuşlara aktarılan hükümlü ve tutuklular nedeniyle odaların kapasitesinin dolacağını ve bu durumun asayiş ve güvenlik açısından sorunlar çıkartabileceğini;

b) Başvuranın engelli raporu düzenlenmesi için yapmış olduğu başvuruya istinaden, başvuranın 22.12.2021 tarihinde Afyonkarahisar Devlet Hastanesine sevk edildiğini, hastane tarafından düzenlenen Sağlık Kurulu Raporu'nda başvuranın yüzde 3 engelli olduğunun tespit edildiğini, Kurumca hastaneye sevk dışında yapabilecekleri başka bir işlem bulunmadığını belirtmiştir. Müdürlük ayrıca Kurumda bakiye cezalarının infazı için bulunan hükümlü ve tutukluların Kanun ve Yönetmeliklerde yer alan hükümlere uygun olarak barındırıldığını, barındırılma süreleri içerisinde kurum personeline ilgili mevzuatlara uygun hareket edildiğini, hükümlü ve tutuklular arasında ırk, dil, din, mezhep, milliyet, renk, cinsiyet, doğum, felsefi inanç, millî veya sosyal köken ve siyasî veya diğer fikir yahut düşünceleri ile ekonomik güçleri ve diğer toplumsal konumları yönünden hiçbir ayırım yapmadıklarını ifade etmiştir.

4. Muhataptan alınan yazılı görüş 12.04.2022 tarihli yazı ile başvurana iletilmiştir.

5. Başvuran muhatap Kurumun cevabi yazısına ilişkin olarak gönderdiği 28.04.2022 tarihli yazılı görüşünde ise özetle;

a) Tekli odada tutulmasına ilişkin konuya cevap vermeyeceğini;

b) LGBTİ birey olmasına ilişkin engelli raporu alamamasıyla ilgili olarak, cezaevi sağlık dosyasında bulunan LGBTİ birey olduğunu gösteren diğer sağlık raporunun hastaneye gideceği gün cezaevi yönetimine dilekçeyle talepte bulunmasına rağmen dosyasına konmadığını iddia etmekte, hastanedeki psikiyatri doktorunun ilgili raporu görmesinin önemli olduğunu belirtmekte, kendisine haksızlık yapıldığını iddia ederek mağduriyetinin giderilmesini talep etmektedir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

6. 20.04.2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde, Kurumumuzun “*Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek*” ile görevli olduğu düzenlenmiştir.

7. Aynı Kanun'un 17'nci maddesinde ise özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin Kuruma bizzat başvuru yapabileceği hükme bağlanmıştır.

8. 24.11.2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in “Karar türleri” başlıklı 65'inci maddesi şöyledir: “*Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir.*”

9. Mezkûr Yönetmelik'in “Gerekçeli kabul edilmezlik kararı” başlıklı 67'nci maddesine göre; (1) “*Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalinden kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurulara ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir.*”

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

10. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (1) bendinde, Kurumun görevleri arasında İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya

Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması olarak görev yapmak olduğu düzenlenmiştir. Aynı maddenin (i) bendi kapsamında da özgürlüğünden mahrum bırakılanların Kuruma yapmış oldukları başvurular incelenmektedir.

11. Somut olayda; başvuran LGBTİ bir birey olarak Afyon T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda cezasını infaz ederken tek kişilik koğuştaki keyfi olarak tutulduğunu ve bulunduğu ceza infaz kurumunda LGBTİ bireylerin kalabileceği bir koğuştan açılmasını talep etmiştir. Cezaevi İdaresi ise başvuranın iddialarına cevap olarak Kurumda, başvuran dışında LGBTİ mahpus bulunmadığı için LGBT koğuştan açmalarının mümkün olmadığını, ayrıca Kurum kapasitesinin dolu olması ve Kurumda boş çoklu koğuştan bulunmaması gibi nedenlerle başvurana çoklu oda tahsis edemeyeceklerini aksi takdirde asayiş ve güvenlik açısından sorun oluşabileceğini belirtmiştir.

12. Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik'in "İdare ve Gözlem Kurulunun Görev ve Yetkileri" başlıklı 28'inci maddesinde İdare ve Gözlem Kurulunun hükümlülerin suç türlerini belirleyerek, durumlarına uygun kurumlara ayrılmasını sağlamak ve bunlara uygun olacak infaz ve iyileştirme rejimini saptamak, hükümlülerin kurumlara kabullerinden sonra kalacakları odaları belirlemek ve hükümlülerin kalmakta oldukları odaları değiştirmekle görevli olduğu belirtilmektedir.

13. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) özgürlüğünden mahrum bırakılan bir mahpusun insan onuruna uygun koşullarda tutulmasını, tedbirin uygulanma şeklinin ve yönteminin, söz konusu kişinin tutukluluğa bağlı acı düzeyini aşan bir sıkıntıya veya zorluğa maruz bırakılmamasını ve hapis cezasının uygulanmasına ilişkin talepler bakımından, kişinin sağlık ve refahını güvence altına almayı Devletin sağlaması gerektiğini belirtmektedir (Piechowicz/Polonya, 2012, § 162).

14. AİHM, cezaevi yönetiminin başvuranın vücut bütünlüğüne saldırı riski bulunduğuna yönelik kaygılarını dikkate almaktadır. Şüphesiz, benzer içerikte başvurularda, başvuranların diğer tutuklularla birlikte tutulduğunda maruz kaldığı ve bizzat kendilerinin şikâyetçi olduğu sindirme ve taciz eylemleri düşünüldüğünde, bu endişeler tamamen temelsiz değildir. Bununla birlikte, bu endişeler başvuranı korumak için bazı güvenlik tedbirlerinin alınmasını gerekli kılsa dahi, başvuranın cezaevi topluluğundan tamamen dışlanması haklı göstermeye yetmez (X /Türkiye, 2012, § 48).

15. Devletler, özgürlüğünden mahrum bırakılan tüm mahpusları korumayı ve onların topluma yeniden entegre olmalarına yardımcı olacak gerekli bütün önlemleri almakla yükümlüdürler. Bu kapsamda özel bir takım durumları olan mahpusların temel insan haklarının korunması ve güvence altına alınması (günlük yaşamlarını sürdürebilmeleri, güvenliklerinin sağlanması); bu mahpuslar için güvenli ve sağlıklı bir ortamın oluşturulması açısından gerekli olduğu gibi eşitlik ve adalet temelinde etkin bir şekilde işleyen bir cezaevi sisteminin de temelini oluşturmaktadır.

16. Özel bir takım durumları olan mahpus grupları içerisinde cinsel yönelimi farklı olan mahpusların birinci ve en önemli ihtiyacı hiç kuşkusuz bu kişilerin cezaevinde güvenliklerinin sağlanmasıdır. Bu bağlamda değerlendirildiğinde cinsel yönelimi farklı bir mahpusu diğer mahpusların sindirme, cinsel taciz ve tecavüz gibi eylemlerine karşı korumak ve söz konusu mahpusun güvenliği için risk oluşturabilecek mahpuslarla aynı koğuştan koymamak ceza infaz kurumu idaresinin en öncelikli sorumluluğudur.

17. Somut olayda Kurum İdare ve Gözlem Kurulunun 30.04.2021 tarihinde başvuranın tek kişilik koğuştaki kalmasının uygun olacağına dair bir karar aldığı, alınan bu kararın cinsel yönelimi farklı olan mahpuslarla ilgili yukarıda belirtilen riskler göz önünde bulundurulduğunda başvuranın güvenliğini sağlamak amacıyla yönelik olduğu, ayrıca söz konusu cezaevinde başvuran dışında cinsel yönelimi farklı başka mahpus bulunmamasından kaynaklı olarak cinsel yönelimi farklı mahpuslar için ayrı bir koğuştan açılmasının teknik olarak mümkün olmadığı ancak bunun yanında başvuranın cezaevi topluluğundan tamamen dışlanmamasının ve başvuran için sağlıklı bir

ortamın oluşturulmasının cezaevi idaresinin sorumluluğunda olduğu değerlendirilmiştir. Bu kapsamda yapılan evrak incelemesinde; başvuranın diğer erkek hükümlüler ile kesinlikle aynı koğuşta ve tekli odalarda yan yana kalmak istemediği ve cinsel yönelimi farklı bireylerin olduğu bir ceza infaz kurumuna sevkinin yapılmasına ilişkin talepte bulunduğu ve bu talebinin Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü tarafından 24.03.2022 tarih ve ... sayılı kararla olumlu karşılandığı ve başvuranın Eskişehir H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna naklinin yapıldığı tespit edilmiştir. Başvuranın Kurumun cevabi yazısına ilişkin yazılı görüşünde de tekli odada tutulmasına ilişkin konuya cevap vermeyeceğini belirtmesi de, bu konudaki talebinin karşılandığı ve dolayısıyla tekli odada kalma sorununun çözüldüğü ve hak ihlali bulunmadığı kanaatini oluşturmuştur.

18. Başvuranın bir diğer iddiası ise devlet hastanesi tarafından kendisine kasıtlı olarak engelli raporu verilmediğine ilişkindir. Başvuran, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfından yardım yardım alabilmesi için engelli raporunun olması gerektiğini, daha önce İzmir Asker Hastanesinin cinsel yönelimi farklı olması nedeniyle kendisine askere elverişli değildir raporu verdiğini, ayrıca İzmir 9 Eylül Devlet Hastanesinin cinsel yönelim kimliğinin kadın olduğunu belirten raporunun olduğunu ancak bütün bunlara rağmen Afyon Devlet Hastanesinin kendisine keyfi olarak engelli raporu vermediğini belirterek mağdur edildiğini iddia etmiştir.

19. 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un 5'inci maddesinde "*Bireyin engelliliğini ve engellilikten kaynaklanan özel ihtiyaçlarını belirleyen derecelendirmeler, sınıflandırmalar ve tanılamalarda uluslararası temel yöntemler esas alınır. Engellilik durumunun tespit ve uygulama esasları, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve Millî Eğitim Bakanlığının görüşleri alınarak Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığınca müştereken çıkarılan yönetmelikle belirlenir.*" hususu yer almakta; buna ek olarak Erişkinler İçin Engellilik Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik'in 8'inci maddesinin (d) bendinde bireyin engellilik durumunun söz konusu Yönetmelikte belirtilen esaslar uyarınca Engellilik Sağlık Kurulu tarafından belirleneceği ve mezkûr Yönetmelik'in "Raporlara İtiraz" başlıklı 12'nci maddesinde engelli bireyin, engelli bireyin vasisinin veya raporu talep eden kurumun, engelli raporlarına itiraz edilebileceği; bireysel rapor itirazlarının, raporun ilgisine teslim tarihinden itibaren otuz gün içerisinde yapılması gerektiği belirtilmektedir.

20. Yukarıda açıklanan gerekçelerle başvuruda 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendi kapsamında kötü muamele yasağının ihlali olmadığı kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

1. Başvuruda KÖTÜ MUAMELE YASAĞI İHLALİ YAPILMADIĞINA,
2. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA
3. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine, 08.09.2022 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Av. Harun MERTOĞLU

Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK

Üye

e-imzalıdır

Saffet BALIN

Üye

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ

Üye

e-imzalıdır

Ünal SADE

Üye